

Best er sjálvsagt at vera fræls og rík

Oddagrein

At samgongan hevur sett sær sum mál at rækka fullveldi, innan veruleikin gongur upp fyri fólki, eru tað helst fleiri, sum halda. Okkurt er, sum bendir á, at man hevur valt at lata oyruni aftur fyri øllum ávaringum um, at hetta gongur ov skjótt, og at vit fáa ikki fylgt við. Aheitamir um at fáa greið boð um, hvønn samfelagsbygnað vit hava fyri framan, verða burturforkláraðar við at vera ósakligar og óviðkomandi. Eisini bendir nógv á, at vit veruliga hava nakað at stúra fyri, so hvørt sum samgongan kemur fram við hugsjónum um eitt lág-lønarsamfelag, har vælferðin í menniskja-heiminum Føroyum verður prísurin.

Seinasta dømið var undir orðaskiftinum í tinginum nú um dagarnar, tá uppskotið um avtøku av karensdagalogini var til viðgerðar. Tjóðveldismaðurin Finnur Helmsdal legði ikki fingrar millum, men viðgækk blankt, at:

»Havandi í huga, at vit hava sett seglini fram ímóti fullveldinum, og fíggarliga grundarlagið undir landskassanum og samfelagnum hevur alstóran týðning, tá haldi eg ikki, at tað er rætt, at vit í eini handavend siga færvæl til 10-12 mill. kr.«

So er tað sagt. Okkum nýtist ikki at verða skírd fyri at koma við illgitingum og dómadagsprofetinum longur. Veruleikin er greiður - at nú er stungið út í kortið:

Karensdagarnir verða ikki tiknir av, og heldur ongar ætlanir eru um dagføring, tá tað snýr seg um lønarsamráðingar, fólka-pensiónir, bamaansing, og ikki minst lestrarstuðulin.

At Fólkaflakkurin og Sjálvstýriflokkurin færa ein slíkan politikk, kemur ikki óvart á. Men at Tjóðveldisflokkurin selur seg sjálv-an og slúkar so stórar kamelar, fyri at fáa loysing frá Danmark, er ørkymlandi.

Føroyska samfelagið hevur nú ligið í skeljasori í fleiri ár, tí einasta vinna okkara sveik. Nú betur stendur til - yvirskotið í ár verður væntandi 378 mill. kr. og næsta ár 247 mill. kr. Tað er tí nattúrligt, at krøv verða sett til samgonguna, á teimum økjum, sum hava verið ringast fyri. Harvið er ikki sagt, at vit skulu oyðsla yvirskotið burtur, men nógvir borgarar í Føroyum hava verið illa fyri í alt ov langa tíð, og hava tí krav uppá at fáa endurgjald og part í yvirskotinum.

Ein russiskur studentur varð spurður, hvat hann helt verða betri: Áðrenn jartjaldið fall, tá tey vóru ófræls og rík, ella nú, tey vóru fræls og fátøk. Hann svaraði tað einasta rætta: Tað var betri um vit vóru fræls og rík!

Sosialurin

Politisk viðmerking:

Bara áðrenn tað eydnast at villeiða

Tað er so lætt at niðurgera, ákæra og geva øðrum skyldina. Í politikki tykist tørvurin á tí at vera beinleiðis proporsjónalur við vantandi egin boð uppá, hvat eigur at verða gjørt.

Tað er eisini lætt at afturvísja øllum úttalilsum frá serfrøðingum, tá úrslitið ikki hóvar sær sjálvum. Men tá onkur sigur okkurt, sum tú kanst brúka politiskt, so kanst tú gera tað til sjálvan sannleikan.

Vit hava sæð hetta ferð eftir ferð í sambandi við skjótt úrslit frá ríkissráttarligu stöðuna. Veljarakanningar verða lagdar undir at manipulera. Búskaparfrøðingar og statsráttarfrøðingar, sum ikki mála ræðumyndir upp, verða skúgv-aðir av borðinum og tagdir burtur. Koma hinvegin serfrøðingar ella danskir politikarar á pallin, sum tala ímóti sjálvstýri, verða orð teirra brúkt sum fastslignir sannleikar - ofta uttan ein tann einasta kritiskan spurning.

Skógvaskjóting

Eg vóni ikki, at hetta fer at halda fram. At vit aftur fara at brúka alla orku at skjóta hvørgum øðrum í skógvarnar, hvør hevði skjöldina fyri hetta og hattar í 70'unum og 80'unum. At vit aftur fara at tosa um, hvat til hini vilja gera móti pensiónistum, sjúkum, brekaðum og lesandi. At vit siga: "Um bert vit høvdu sitið við valdið, so høvdu øll fingið alt gott. Vit finga tverri ikki gjørt tað, tá vit sátu við valdið, men tá var alt jú heilt øðrvísi."

Eg vóni, at hetta kann broytast komandi árið. Tað arbeiðið, sum landsstýrið hevur sett í verk, fer at leggja eitt greitt grundarlag fram um langtíðarætlanir, sum allir flokkar vónandi kunnu brúka sum felags stöði undir orðaskiftinum og ósemjunum.

Villeiðingar valdast

Eg skal ikki geva viðmerkingar til skrivið frá Marius Dam til fjølmíðlarnar, men heldur lata fólki sjálvi meta um rættleikan og sannleiks-virðið í tí, sum verður ført fram. Marius setir navn undir greinarnar og tað er so meira enn tey, sum rópa seg sonevnda "Starvsnevnd sam-bandsflokksins" gera.

Nógv hevði verið vunnin, um atfinningarnar vóru bygdar á tað sum landsstýrið veruliga ætlar og ger í sjálvstýrismálum. Og ikki á tað, sum landsstýrið ferð eftir ferð verður lagt undir at vilja og gera.

Tildømsis eru nakrir beinleiðis fyrispurningar settir til mín í Sosialinum frá Roberti Robertson. Eg vil fegin royna at svara Roberti, men spurningarnir byggja á eina grund-

leggjandi misskiljing um ætlanir landsstýrisins. Nevniliga, at landsstýrið vil kúbba, kvetta og skerja. At landsstýrið ikki fyrireikar seg ella fólir seg fram. Og at nú skulu ávísir "tístandir íanførast í Føroyum". Helst er hendan misskiljingin íkominn, tí at hesir ógrundaðu pástánder verða ferdir fram aftur og aftur. Men tað ger teir ikki meira sannar fyri tað.

Eg skal tí endurtaka í stuttum, hvat í veruleikanum fer fram við sjálvstýrisarbeiðinum í landsstýrinum og á tingi, so tann stöðuga villeiðingin kanska kann fáa ein enda.

Málsetningar

Landsstýrissamgongan hevur sett sær sum mál, at Føroyar skulu skipast sum eitt land við fullveldi eftir eini neyvari fólkaræðisligari ætlan. Tað merkir heilt einfalt, at vit ynskja at fáa staðfest, at evsta valdið yvir Føroyum liggur hjá føroyskum myndugleikum og at Føroyar fritt kunnu taka lut í altjóða samstarvi við onnur lond á jøvnum fæti. Hetta skal henda í neyrum samstarvi og samráðingum við donsku stjórna, har vit ynskja eina tilfingartíð til búskaparligt og umsitngarligt sjálvbjargni. Endamálið er at skapa einar búskaparliga sjálvbjargnar Føroyar, har vit sjálvi taka alla ábyrgdina av vælferðini og framtíð okkara.

Fólkaræði

Landsstýrið kundi sjálvstýrið beint til Danmarkar at samráðast um eina slíka skipan. Men samgongan er púra samd um, at onki skal setast í verk, uttan at Føroya Løgting og Føroya fólk góttaka framtíðarskipanir. Og ongin endalig avgerð verður tikin, fyrr enn allar avleiðingar, øll krøv og allar møguleikar eru neyvt kannaðir og lagdir á borðið.

Hetta verður ikki gjørt bara fyri at hava tað formliga í lagi. Endamálið er, at allir føroyingar skulu taka stöðu og vera tilreiðar at fara undir hesa avbjóðing at byggja land og skapa eina sjálvstøðuga tjóð.

Tí hevur landsstýrið lagt málini um ríkissráttarligu stöðuna fyri tingið og hevur stöðugt kunnað allar flokkar um, hvørjar fyrireikingar eru settar í verk.

Nevndir eru settar at greina allar búskaparligar, lögfrøðisligar og umsitngarligar avleiðingar, krøv og møguleikar í einum sjálvstøðugum Føroyum. Men nevndirnar skulu eisini lýsa dømi um aðrar skipanir millum heimastýrislógina og fullveldi.

Uppskotið um at seta eina grundlógarmeinvd er partur av

fyrirreikingunum. Skulu vit tosa um einar sjálvstøðugar Føroyar, mugu vit eisini viðgera, hvussu okkara stýris-skipan, rættarskipan og tey grundleggjandi virðini skulu vera. Og hetta arbeiðið er eftir mínun tykki alneyðugt, uttan mun til um flokkarnir ynskja fullveldi, eina sonevnda sjálvstýrislóg ella eina nýggja heimastýrislóg.

Nei til upplýsing

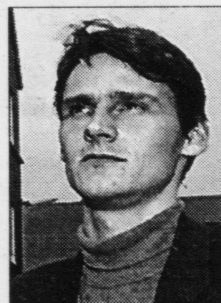
Tað var sostatt ikki eitt uppskotið um grundlóg, sum herverk varð fram ímóti í tinginum. Men hinvegin eitt uppskotið um eina nevnd, ið skal fyrireika og gera uppskotið um eina grundlóg og eina rættarskipan fyri Føroyar. Tá uppskotið er klárt, kann tað bert setast í verk um tingið og fólkið góðkennir tað - eins og ein nýggjur sáttmáli millum Føroyar og Danmark.

Tað sum tveir andstöðuflokkar á tingi eru ímóti, er sostatt ikki bara málsetningurin um fullveldi. Teir hava samstundis atkvøtt ímóti at fáa allar upplýsingar á borðið um, hvat kravst av okkum fyri at gerast ein sjálvstøðug tjóð og at lata tingið og fólkið taka endaligu avgerðina. Tann triði andstöðuflokkurin hevur atkvøtt fyri at fáa alt á borðið, men hevur hinvegin sagt seg taka endaliga stöðu, tá verkætlanin er nágreinað.

At byggja eitt skip

Eg havi fyrr nýtt eina mynd, har sjálvstýrisætlanin hjá samgonguni kann samanberast við at byggja eitt skip. Vit hava sett okkum málið um at byggja eitt skip, ið skal bera seg sjálvt. Eitt skip, sum vit sjálvi fígga og eiga. Har vit sjálvi skulu standa á brúnni, manna maskinumið, dekkidi og kabysigna og har vit fritt kunnu sigla um allan heim. Ætlanin er í fyra stigum:

1. Vit hava sett eina skitsuverkætlan upp, sum tingið hevur tikið undir við.
2. Nú er farið undir at detail-prosjekttera skipið og at gera eina neyva ætlan fyri, hvussu skipið kann fígjast og bera seg sjálvt, hvørjar inntøkmøguleikar skipið kann rokna við og hvørji mið vit kunnu og eiga at troyta. Samstundis hava vit skotið upp at viðgera, hvussu skipið skal innrættað, hvørjar reglur skulu galda umborð og hvørji grundleggjandi rættindi skulu tryggjast manningini (grundlógarmeinvd).
3. Tá verkætlanin, fíggar- og rakstrarætlanin eru klárar, verður tilfarið lagt fyri tingið. Síðani skal samráðast við donsku stjórna, um hvussu skipið kann gerast sjóklárt. Síðani verður komið aftur til tingið við einum sáttmála.
4. Góðkennir tingið sáttmál-

Høgni Hoydal

an, skal hann leggast til alla manningina at góttaka. Tástæðni verður endaliga stöða tikin til, um skipið skal byggjast, fara av bakkastokki og í vinnu. Verður tað góðkent, skal so bæði tingið og øll manningin eisini gera av, hvørjar reglur skulu galda umborð við eini grundlóg.

Hvat ynskja vit?

Hetta meta vit vera ein sera væl fyrireikaðan og fólkaræðisliga tryggan framferðarhátt. Til tess at fáa neyvar upplýsingar á borðið er neyðugt, at vit hava sett okkum málið um, hvat skip vit ynskja at byggja, og hvat vit skulu samráðast við danir um.

Um flokkar ynskja at byggja nakað annað - tildømsis eitt hált skip, ein bjerg-inngarbat, eina brúgv uttan skrobk ella kanska keypa eitt brúkt skip - so mugu teir siga tað og gera rakstrarætlanir eftir tí.

Um flokkar ynskja, at vit framvegis skulu sigla undir einum øðrum reiðarfi, sum ger reglurðina og letur triðingina av rakstrinum í studningi, so má gerast stöða takast til tað. Um vit framvegis skulu sigla sum manning umborð á einum leigaðum skipi, þjossa uppá tað við málning og einum nýggjum navni kanska, so eiga vit at siga tað við reiðarfið. Tá verður tað framvegis teirra avgerð, hvussu nógvan studning skipið fær frameftir og har tað kann søkja sær havn at keypa útgerð og proviant. Tá eigur gamla reiðarfið skipið, hevur ábyrgdina og kann geva tí sleip, um tað rennir á land. At rokningin fyri sleip og umvæling so kann verða send til manningina - og serliga til dekkarar, messudreingir og kamarsgentur - mugu vit sjálvandi liva við, um vit velja ta loysnina.

Ørkymlan gagnar onum

Fólk eiga sjálvstýrið at koma við atfinningum og krøvum til ætlanir. Og tá endaliga verkætlanin liggur á borði-num um eitt hált ár, ber til hjá øllum at gera av, um hald er í ætlanini ella í ræðumyndunum. Men at tosa um kvett, kut, manipulasjon og vantandi fyrireikingar, kann bert tæna til at ørkymla fólk og skapa ótryggleika.

Høgni Hoydal